

ИЗВЕШТАЈ О ОЦЕНИ ДОКТОРСKE ДИСЕРТАЦИЈЕ

I ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ
1. Датум и орган који је именовао комисију 17.12.2012., Наставно-научно Веће Филолошког факултета у Београду, бр. 2938/1
2. Састав комисије са назнаком имена и презимена сваког члана, звања, назива уже научне области за коју је изабран у звање, датума избора у звање и назив факултета, установе у којој је члан комисије запослен: 1. Др Љиљана Марковић, редовни професор, оријентрална филологија - јапанологија, 15. 7. 2009., Филолошки факултет у Београду. 2. Др Марина Јовић Дјаловић, доцент, оријентална филологија - јапанологија, 1. 11. 2011., Филолошки факултет у Београду. 3. Др Данијела Костадиновић, редовни професор, правно-економске науке, мај 2012., Учитељски факултет у Београду.
II ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ
1. Име, име једног родитеља, презиме: Милица Димитар Јотов 2. Датум рођења, општина, република: 25. јануар 1968. године, Ниш, Србија 3. Датум одбране, место и назив магистарске тезе: 12. децембар 2009. године, Београд; “Социолингвистичка анализа спортског регистра у јапанском језику“ 4. Научна област из које је стечено академско звање магистра наука: оријентална филологија - јапанологија
III НАСЛОВ ДОКТОРСKE ДИСЕРТАЦИЈЕ: Социолингвистички аспекти језика у периодици Јапана у доба “продужене стагнације” (2000-2010)
IV ПРЕГЛЕД ДОКТОРСKE ДИСЕРТАЦИЈЕ: Навести кратак садржај са назнаком броја страна поглавља, слика, шема, графикона и сл. Урађена докторска дисертације кандидаткиње мр Милице Јотов садржи 226 страница А4 формата. Текст је организован у четири велика поглавља (Увод, Теоријски оквир, Емпиријски део – лингвистичка анализа корпуса и Закључна разматрања). У емпиријском делу налазе се и три табеле, две шеме и две слике, праћене адекватним објашњењима јапанских примера доступних у анализираном корпусу. На самом почетку дисертације, налази се апстракт на српском и енглеском језику, а на крају и детаљна библиографија са 132, махом новије, јединице, праћена биографијом мр Јотов. У <i>уводном делу</i> дисертације, кандидаткиња објашњава да, на трагу њених ранијих

истраживања, која су се бавила социолингвистичком анализом спортских термина у јапанском језику и њихових енглеских и српских преводних еквивалената, докторска дисертација под називом Социолингвистички аспекти језика у периодици Јапана у доба „продужене стагнације”(2000-2010) жели да испита значајан феномен језика у јапанској периодици у датом временском периоду, декади која је уследила после периода познатог под називом “bubble економија” (“економија мехура од сапунице”), када је у Јапану дошло до успорења привредног развоја, што је изазвало економске, али и културолошке, па самим тим и промене у употреби језика.

Будући да дневна периодика нуди текстове који садрже специфичан регистар јапанског језика, како у својим лингвистичким, тако и у својим културолошким аспектима, дисертација анализира делове новинских текстова из јапанских листова Asahi Shinbun, Yomiuri Shinbun, Mainichi Shinbun, Nikkei Shinbun, Sankei Shinbun, Tokyo Shinbun, Chunichi Shinbun, Shuukan Economist, Shuukan Toyo Keizai, Shuukan Josei, Yomiuri Weekly, Chuuou Kouron, Ronza, Animeeju, Animedia, Ax, који су излазили у периоду од јуна 2000. до јуна 2010. године. Циљ је био да се анализирају како лингвистички (фонолошки, морфолошки, синтаксички, семантички) тако и културолошки аспекти њихове употребе. С тим у вези, шири циљ истраживања био је да се проучи утицај језика на друштво и друштва на језик. Специфично, намера кандидаткиње била је да кроз рад на изабраном корпусу изврши социолингвистичку анализу новинских чланака из поменутих јапанских листова на неколико нивоа (лексиколошком, синтаксичком, семантичком, социолингвистичком и културолошком) како би утврдила законитости које се јављају у њиховој употреби и извели закључке о њиховој евентуалној условљености специфичним културолошким околностима које су биле карактеристичне за јапанско друштво у периоду 2000.-2010. године.

У наставку увода, кандидаткиња описује специфичне хипотезе, природно проистекле из овакве поставке истраживања, као и метод којим се користила (истраживање корпуса).

У *теоријском оквиру* праћеном детаљним *прегледом литературе*, мр Јотов описује основне постулате лингвистичких дисциплина које су биле релевантне за њен рад на изабраном проблему – прагматике, социолингвистике, лексикологије са лексикографијом те, у оквиру когнитивне лингвистике, концептуалне теорије метафоре.

Око статуса прагматике, кандидаткиња констатује да питање да ли прагматику треба одвојити од семантике до данас нико није решио. Традиционалнији лингвисти сматрају да се прагматске информације не могу изучавати засебно од унутарјезичког значења. Ово је био став свих водећих школа до раног структурализма, а у последње време доживљава извесну обнову у школи когнитивне лингвистике (пре свега у теорији појмовних оквира Чарлса Филмора, нпр Fillmore, 1982). Такав приступ занимљив је и кандидаткињи, будући да је једна од основних теза њене дисертације да је јасну границу између лексиколошких, семантичких, социолингвистичких и културолошких фактора немогуће повући, те да је само у њиховој интеракцији могуће успешно учење страног језика.

У вези са социолингвистиком, мр Јотов покушава да проблематизује ову дисциплину у најширем могућем смислу као грана лингвистике која проучава само оне особине језика и оне језике који се објашњавају у социјалном контексту. Ова дефиниција је шири од уобичајених дефиниција социолингвистике. Као и у сваком процесу стварања дефиниције, њу одређују методе објашњавања. У овом случају се израз „социо” контрастира са оним тумачењима језика као система односа између знакова или у

психолошком или когнитивном погледу. И по овом питању, чини се да кандидаткиња поставља извесне паралеле са анализом језика Чомског.

Након опширног приказа основа лексиколошке и лексикографске анализе, на крају уводног дела мр Јотов разматра и утицајну „теорију појмовне метафоре“, главну покретачку поддисциплину когнитивне лингвистике, и објашњава да су јапански изрази често веома богати метафорама, те да њихово разумевање зависи од разумевања метафоричне структуре. Одатле, опет, следи да нам је неопходно да се наоружамо макар основним појмовима које савремена теорија метафора нуди. С тим у вези, ова дисертација постаје један од првих, или први, покушај у нашој средини да се ова утицајна лингвистичка теорија примени и на корпус једног далеког језика и културе.

У *емпијском делу* дисертације, кандидаткиња врши анализу новинских наслова, везаних за спортску тематику, из следећих јапанских дневних листова: Asahi Shinbun, Yomiuri Shinbun, Mainichi Shinbun, Nikkei Shinbun, Sankei Shinbun, Tokyo Shinbun, Chunichi Shinbun, Shuukan Economist, Shuukan Toyo Keizai, Shuukan Josei, Yomiuri Weekly, Chuou Kouron, Ronza, Animeeju, Animedia, Ah, који су излазили у периоду од јуна 2000. до јуна 2010. Будући да се радило о јако метафорично заснованим насловима, прилично нетранспарентним чак и за зналце јапанског језика који нису изворни говорници, требало је обавити њихову лексиколошку и семантичку (на појединим местима и синтаксичку) анализу. На лексиколошком нивоу, кандидаткиња је обрадила специфичне лексичке јединице које се употребљавају у спортском регистру, пре свега у новинским насловима, у покушају да докучи зашто се у оваквом контексту користе понекад необични или архаични облици, попут 蹴球 shuukyuu (стари термин за фудбал), којих иначе нема ван писане комуникације. На синтаксичком нивоу, као и у српском и енглеском језику, приметно је изразито поједностављење реченичне структуре при изградњи новинских наслова, како у спортској терминологији, тако и ван ње. Комбиновање специфичне ортографије, позајмљеница, различитих писама (јапанских и кинеских карактера), али и приметно скраћивање синтаксичких структура (елипсе) неки су од феномена које привлаче пажњу Милице Јотов у аналитичком делу дисертације. Коначно, на семантичком нивоу, већ и прелиминарна анализа наслова у испитиваној периодици открила је често присуство појмовних метафора те се кандидаткиња, чини се, природно усмерила ка изучавању овог важног питања савремене когнитивне лингвистике.

Конкретни примери на којима мр Јотов испитује феномене релевантне за доказивање лингвистичких конструката поменутих у претходном параграму – заиста су разноврсни. Будући да је јапанска култура нама често тако далека, и у раду је било готово немогуће потпуно одвојити (формално) лингвистичку од социolingвистичке, па и културолошке анализе. Како бисмо понудили само један пример, мр Јотов анализира термин Odaijini お大事に – типично јапански израз који се може само описно превести, а користи се као обавезан поздрав приликом растанка са болесником. Најближи превод био би ‘желим вам брзо оздрављење’. Морфолошка анализа овог израза индицира комбинацију онорифичног префикса О + придев НА (daiji na), са значењем важан, значајан + НИ (прилошка одредница). Реч која означава здравље је заправо kenkou 健康. Интересантно је да се она не помиње, а да daiji 大事 што значи важно има конотацију здравља. Другим речима, здравље је важно и то указује на његов огроман значај у свести Јапанаца. Ово није тако далеко од европског поимања, по коме се „добро здравље рачуна пре свега”, но сам израз је и даље јако тешко превести. Дакле, концептуална разлика овде није знатна, али лингвистички проблем остаје, услед слабог контакта два језика.

Кандидаткиња, у том смислу, разматра познати проблем утицаја језика на нејезичке појаве (и обрнуто), поново се, једним делом, посветивши познатој Сапир-Ворфовој хипотези, која сматра да је поглед на свет изворних говорника макар делимично одређен њиховим матерњим језиком. Посебно занимљива у овом делу дисертације је и анализа специфичних комуникативних проблема са којима се западњаци суочавају у покушају да овладају комплексном етикецијом у јапанској говорној средини. Многобројни примери прикупљени на изабраном корпусу описују овакве ситуације. Рецимо, једна од фраза специфичних за јапанску културу била би □お疲れ様(でした). И њу је јако тешко буквално превести, а конотације су врло занимљиве. Може се превести као “Толико сам Вас намучио... Пуно Вам хвала на... Ценим Ваше напоре...”, док она буквално само каже да смо уморни после заједничког посла који смо обавили, а суштински означава нашу захвалност саговорнику на помоћи. Без врло детаљног увида у културолошке факторе, странац овакву констатацију просто неће разумети.

У наставку анализе, кандидаткиња изучава везе између језика и пола, језика ученика јапанског, језика и хонорифика, те, на крају, врло остепљива питања језика и етничитета, те језика и национализма, који даље воде анализу ка разматрању граничне области социолингвистичких и културолошких питања. Након доста исцрпног разматрања питања енглеских позајмљеница у јапанском језику, пронађених на изабраном корпусу, кандидаткиња се усмерава ка проблему појмовне метафоре. Најпре се нуди приказ класичне поделе стилских фигура (метафора, метонимија, синегдоха...), те анализа врста појмовне метафоре, онако како су их видели аутори попут Лејкофа и Кевечеша. Допринос ове дисертације јесте у томе што се сви примери који илуструју метафоричка пресликавања дају на јапанском језику (праћени су српским, а неретко и енглеским преводом). Рецимо, следећи пример: 美味しい話 значи да је говорника примамила наизглед слатка (слаткоречива, примамљива) прича, те замало да буде преварен. „Oishii hanashi” (букв. укусан говор) је јапанска конвенционална фраза која се односи на привлачну причу. Пријатно и задовољавајуће искуство које примамо једући укусну храну је пренесено на слушање приче где је „oishii” придевна метафора. Но, чак и када се метафора добро разуме, њена потпуна интерпретација поново зависи од културолошких фактора: у овом примеру прича је наизглед привлачна, а она то заправо није. Још једном, и у овом сегменту дисертације, види се веза између језичких и ванјезичких феномена. Даља анализа испитује појединачне класе метафора познатих из когнитивне лингвистике, попут структуралних, оријентационих, те извесна семантичка поља која могу да послуже да добро осветле проблем метафоризације (метафоре боја, метафоре у спортском вокабулару). Завршна анализа у овом поглављу бави се метафоричним конструкцијама које садрже делове људског тела, поново пронађене на изабраном корпусу. Они могу добро да послуже као подршка из једног далеког језика тзв. Теорији „отеловљења“ (embodiment) коју когнитивни лингвисти попут Џ. Лејкофа развијају последњих двадесетак година.

На крају семантичке анализе, кандидаткиња констатује да је, очекивано, изградња метафора једнако значајан когнитивни процес у јапанском као и у многим другим језицима, те да се пресликавање од “конкретног” (изворног) ка “апстрактном” (циљном) домену и овде одвија на основу јасно дефинисаних правила. Пре свега, спацијални, тј просторни односи, затим перцепција односа сила и, коначно, отеловљење (ембодимент) значајни су механизми који, изгледа, леже иза стварања метафоре и у јапанском језику.

У **закључку**, кандидаткиња истиче да и поред оваквих општих, можда универзалних тенденција (које се могу видети на лексиколошком, синтаксичком, па и семантичком нивоу)

већина анализираних израза макар део своје снаге извлачи из специфичног културолошког контекста који је брзо и лако разумљив само Јапанцима. У том смислу, и овај други, специфично лингвистички сегмент анализе, указује на сличну појаву као и први, социолошки: чињеницу да се лингвистички и екстралингвистички фактори у анализи лексике тешко могу разлучити. Ово се утолико лакше види уколико је језик који се анализира истраживачу релативно далек, што је управо случај са јапанским из нашег, европског контекста.

V ВРЕДНОВАЊЕ ПОЈЕДИНИХ ДЕЛОВА ДОКТОРСKE ДИСЕРТАЦИЈЕ:

Комисија је мишљења да је главни циљ ове дисертације, да испита социолингвистичке аспекте јапанске језичке употребе у дефинисаној периодици у периоду “продужене стагнације” (2000-2010 године), углавном испуњен. Кандидаткиња је на широком корпусу, који је садржао текстове из различитих поља културе и друштва, покушала да укаже на нераскидиву везу између социјалних и језичких фактора коју читалац мора имплицитно да успостави не би ли уопште разумео о чему се ради у текстовима са којима је суочен. Комисија констатује да је, желећи да дође до избалансираних закључака о овом осетљивом пољу лингвистичке анализе, кандидаткиња мр Јотов успешно, и методолошки засновано, применила двоструки приступ: теоријску анализу и анализу доступног корпуса.

У теоријском делу дисертације, мр Јотов дефинисала је основне одреднице везане за савремена истраживања у гранама лингвистике релевантним за испитивање које је уследило: пре свега, у питању су биле прагматика, социолингвистика и семантика (нарочито когнитивна, тј. њен значајан сегмент познат као теорија појмовне метафоре). Мр Јотов написала је ваљан преглед који је обухватио дефиницију, предмет, опсег истраживања, те неке теоријске несугласице у овим трима дисциплинама.

Аналитички део текста, који представља и истински научни допринос ове дисертација студијама јапанског језика и културе, био је организован у две велике целине: социолингвистичка анализа и семантичка анализа (теорија метафоре). У обе ове целине кандидаткиња је умешно обрадила конкретне теоријске недоумице које и данас привлаче пажњу теоријских лингвиста. Ради боље прегледности, примере је класификовала по принципу блискости семантичких поља. Налази до којих је мр Милица Јотов дошла су, по мишљењу Комисије, интересантни на више нивоа: структуралном, семантичком, социолингвистичком, па и шире културолошком. У структуралном смислу, премда главни циљ анализе није била дискусија о граматичким проблемима, ипак се дошло дошли до неколико интересантних увида. Они се пре свега тичу питања ортографије, у којима се често постижу колоквијални, естетски, па и културолошки ефекти “игром” са ортографским правилима која се може наћи у испитиваној периодици. Још занимљивија је комбинација неколико (чак свих постојећих!) писама у истим лексичким јединицама, где се, у зависности од избора писма, нешто подвлачи, истиче, а понекад излаже и сатири (гаидјин). У морфолошком погледу, неколико пута је указано на занимљиве феномене, пре свега питање редупликације, која је очигледно веома важан, а још увек недовољно испитан феномен у далекоисточним језицима. Семантички, проблем скраћења реченичне форме у посебним контекстима, за шта су новински наслови одличан пример, такође је одлично анализиран у доступним материјалима. Комисија истиче да би у будућности овај феномен могао даље да се испитује, пре свега контрастивно, те сугерише кандидаткињи да своја будућа истраживања усмери у овом

правцу.

Можда и најважније, у семантичком погледу, разматрање феномена значења појединачних речи постаје јако компликовано када треба анализирати језик чији нам је контекст у добром делу непознат. Кандидаткиња Јотов овде се с правом определила за релативно нову лингвистичку теорију – анализу појмовне метафоре из когнитивне лингвистике. Можда донекле неочекивано, испоставило се да је метафоризација једнако важна у јапанском као и у српском и енглеском језику, да теоријски конструкти отеловљења, динамике сила, као и изворних и циљних домена, заиста имају донекле универзални значај: сви они могу да буду релевантни при анализи примера из корпуса кандидаткиње. Самим тим, упоредна анализа метафора у српском, енглеском и јапанском језику може да буде добра тема за нека будућа истраживања. Ипак, културолошки контекст остаје доста важан, и то не само код анализе метафора. Зато Испоставило се да су познате теме из ове области, као што су однос језика и друштва, језика и идентитета, језика и нације, етникума, или пола – једнако битне у анализи јапанских као и српских или енглеских текстова. Наравно, њихова конкретизација у јапанском језику поново зависи од, понекад јако другачијих и нама необичних, социјалних и културолошких норми које важе у овој далекој земљи.

На крају, плени закључак ауторке да је, нарочито код изучавања удаљених језика као што је јапански, неопходно синергетско изучавање лексичких, граматичких, семантичких и културолошких (социолингвистичких, прагматских...) веза и односа, јер се једино у међусплету свих тих анализа могу схватити права, намеравана значења употребљених појмова и конструкција. Ово се односи како на терминологију доступну у периодици из периода продужене стагнације, тако и на сваку другу текстуалну или говорну форму. Комисија сматра да даљи, свеобухватнији, макар и еклектички приступ, може да понуди много дубљу и јаснију слику о односу језика и културе, која ће пре свега бити од користи онима који уче далеке и тешке језике као што је јапански.

VI   Списак научних и стручних радова који су објављени или прихваћени за објављивање на основу резултата истраживања у оквиру рада на докторској дисертацији уз напомену:
Навести називе радова, где и када су објављени. У случају радова прихваћених за објављивање, таксативно навести називе радова, где и када ће бити објављени и приложити потврду о томе.

Компаративна анализа сервиса (услуге) у Јапану, Кини и Југославији, универзитетско гласило Chuo универзитета, 2001.

VII   ЗАКЉУЧЦИ ОДНОСНО РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА

Комисија констатује је урађена докторска дисертација обрадила занимљиву и досад недовољно проучену област јапанске периодике у датом временском оквиру са лингвистичког, социолингвистичког и културолошког аспекта.

У теоријском погледу, овако концепирано истраживање понудило је прегледни допринос савременим социолингвистичким истраживањима, као и истраживањима језика штампе, и то кроз аналитичку обраду литературе са јапанског, енглеског и српског говорног

подручја.

У вези са емпиријским сегментом, на специфичном корпусу новинских текстова везаних за терминологију спорта, културе, моде, економије и политике, истраживање је донело нове контрастивне увиде на различитим нивоима језичке анализе: фонолошком, синтаксичком, али пре свега семантичком (како у смислу чисто лексиколошке обраде тако и у погледу савремене теорије когнитивне семантике и њених импликација за језички материјал настао на јапанском говорном подручју).

У социолингвистичком смислу, ауторка је детаљно приказала двосмерни утицај, тј. са једне стране на који начин језички материјал из прикупљених чланака утиче на перцепцију појмова код изворних говорника јапанског језика; а са друге стране, опет, на који начин поимање спорта, културе, моде, економије и политике присутно у јапанском културно-историјском миљеу утиче на употребу одговарајућих, често и архаичних, израза и конструкција у текстовима у изабраној периодици.

Конечно, у културолошком смислу, можда професионално најближем ауторки рада, дисертација је указала на неке специфичности јапанске културе и традиције које су се рефлектовале и на лингвистичка питања, па самим тим и на проблем терминологије у текстовима новинских чланака.

VIII ОЦЕНА НАЧИНА ПРИКАЗА И ТУМАЧЕЊА РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА
НАПОМЕНА: Навести позитивну или негативну оцену начина приказа и тумачења резултата истраживања.

Комисија сматра да су резултати истраживања изнесени на разумљив, логичан и методолошки утемељен начин, те да су протумачени у складу са свим релевантним мерилима аналитичког апарата науке о језику.

X ПРЕДЛОГ:

На основу укупне оцене дисертације, комисија предлаже:

На основу изложеног, Комисија сматра да је кандидаткиња мр Милица Јотов написала квалитетну и методолошки чврсту докторску дисертацију, те је слободна да предложи Наставно-научном већу да овај извештај прихвати и омогући кандидаткињи јавну одбрану.

ПОТПИСИ ЧЛАНОВА КОМИСИЈЕ

Др Љиљана Марковић, ред. проф.

Др Марина Јовић Ђаловић, доцент

Др Данијела Костадиновић-Красић, ред. проф.